

О. А. Карлова

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальним є пошук інвестиційних джерел для розвитку регіональних кластерів підприємств, зважаючи на обмеженість їх внутрішніх можливостей. Означені питання інвестиційного забезпечення процесів розвитку регіональних кластерів підприємств як важливого чинника перспективного регіонального розвитку залишаються недостатньо розробленими і потребують подальшого вивчення та наукового обґрунтування.

Досліджено питання взаємовпливу інвестиційного забезпечення та процесів розвитку регіональних кластерів підприємств в умовах рецесійного розвитку регіонів. Уточнено, що регіональний економічний комплекс це важлива ланка територіального розподілу праці. Визначено, що від рівня і характеру включення в інтеграційні процеси різних регіональних кластерів підприємств залежить зростання економіки, добробуту населення, зайнятості населення. Визначено диспропорції регіональної інвестиційної активності, які негативно впливають на рівномірний соціально-економічний розвиток регіонів. Отримано задовільні результати по визначенню впливу на процес залучення іноземного капіталу в економіку країни та забезпечення інвестиційної привабливості регіональних кластерів підприємств. Показано, що для вирішення проблеми інвестиційного забезпечення процесів розвитку регіональних кластерів підприємств необхідно у структурі інвестицій збільшити частку тих джерел, залучення яких забезпечить максимальну рентабельність інвестиційної діяльності, створювати умови для сприятливого інвестиційного клімату для вітчизняних та закордонних інвесторів, активізувати залучення прямих іноземних інвестицій через державно-приватне стратегічне партнерство.

Ключові слова: *інвестиційне забезпечення, регіон, кластер, регіональний кластер підприємств, інтеграційні процеси, соціально-економічний розвиток, міжрегіональні зв'язки, конкурентоспроможність.*

Постановка проблеми. Через вкрай загрозливі виклики останніх років, перед Україною постають нові вимоги до формування та розвитку інтеграційних процесів в регіонах України. З урахуванням необхідності підвищення конкурентоспроможності національної економіки та в умовах євроінтеграції, інтеграційні процеси в регіонах стали об'єктивною основою для забезпечення національної безпеки. Інтеграційні процеси виражаються у концентрації капіталу, створенні та розвитку нових форм взаємодії підприємств регіону, формуванні та розвитку регіональних кластерів підприємств, які наразі будуть здатні замінити цілі галузі промисловості. Ключовим аспектом позитивного впливу інтеграційні процеси в регіонах на регіональний соціально-економічний розвиток є активізація інвестиційної діяльності, що проявляється як на внутрішньому регіональному, так і на міжрегіональному рівні й потребує відповідних управлінських впливів від владних державних та регіональних структур управління. Наразі пошук інвестиційних джерел для розвитку регіональних кластерів підприємств, зважаючи на обмеженість внутрішніх можливостей є вкрай складним завданням, що постає як перед науковим, так і бізнес-середовищем особливо враховуючи радикальну трансформацію в державі, регіонах та найбільш пріоритетних галузях національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційного забезпечення регіональних інтеграційних процесів є об'єктом уваги науковців та практиків. Подібної проблематики стосуються праці А. Багаєвої, І. Заблодської, Є. Ахромкіна, С. Білої, І. Бабець, І. Валюшко, Я. Жаліло, А. Мазур, Л. Чернюк, Л. Масловської, О. Заболотного, І. Сторонянської та ін. [1-3, 5-9]. Актуальним питанням забезпечення належного інвестиційного клімату в Україні та регіонів присвячено праці таких вчених як В. Гаврилюк, А. Гайдуцький, В. Гесць та ін. У попередніх публікаціях ми вже звертались до досліджень питань взаємовпливу інтеграційних процесів та інвестиційної активності в умовах рецесійного розвитку регіонів [4]. Водночас питання інвестиційного забезпечення процесів розвитку регіональних кластерів підприємств як важливого чиннику перспективного регіонального розвитку залишаються недостатньо глибоко дослідженими та потребують подальшого вивчення та наукового обґрунтування.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є обґрунтування значущості впливу інвестиційного забезпечення на процеси розвитку регіональних кластерів підприємств.

Викладення основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах пошук можливостей регіонального розвитку виявляється через прояв позитивного впливу процесів інтеграції та їхнього інвестиційного забезпечення. Інтенсифікація інтеграційної взаємодії та поглиблення міжрегіональних зв'язків повинні бути пріоритетними процесами у формуванні державної регіональної політики щодо раціонального та ефективного використання потенціалу та конкурентних переваг регіону.

Регіон є складною відкритою соціально-економічною територіальною системою, яка відзначається, особливою природою та гомеостатичними властивостями. Регіон має складну багаторівневу економіку і ефективне керування ним дозволяє вирішувати соціальні й економічні питання розвитку територій, а також підвищення якісного рівня життя населення. Цій динамічній системі притаманні: значна кількість складових частин, що виконують окремі функції; складність структури, змінність поведінки елементів і системи в цілому; складні взаємозв'язки в системі й між її елементами; стохастичність впливу зовнішнього середовища; можливості системи в процесі взаємодії із зовнішнім середовищем зберігати основні змінні у заданих межах, забезпечуючи тим самим стійкість; наявність підсистем, які мають власні цілі функціонування та розвитку в самому регіоні.

Необхідність пропорційного і гармонійного розвитку структури регіонального комплексу, подолання диспропорцій в його функціонуванні обумовлені потребами соціального прогресу. Глобальний процес зростання ролі регіональних комплексів в розвитку суспільства, який визначає спосіб життя населення, його демографічну і соціально-професійну структури, види економічної і побутової діяльності, характер розселення і розміщення продуктивних сил, обумовлено соціально-економічним процесом урбанізації.

Регіональний економічний комплекс це ланка територіального розподілу праці, який здійснюється через постійно існуючий ринок, концентрацію і диверсифікацію виробництва; зосередження людей, зв'язаних між собою сферою виробництва, споживання, територіальним сусідством, побутовими і сімейними чинниками; матеріальні фонди; територія, що має певний статус і характеризується специфічним середовищем.

Фінансові кризи впливають на розвиток регіональної економіки, тому на місцевому рівні актуальним стає розробка кадрових, організаційних, матеріальних і фінансових ресурсів. Для сталого розвитку регіонів важливо поєднання органів місцевого самоврядування, науки й приватного бізнесу. Якщо створити нові робочі місця та розвивати інноваційну діяльність місцевого бізнесу, то збільшиться надходження до бюджету і зніметься частково соціальна напруга в регіонах. Для залучення іноземних інвестицій в регіонах вигідно співтовариство наукових закладів з підприємцями та громадою. Створення подібних спілок здешевить виробництво нових товарів і послуг, а виші матимуть обсяги госпдоговорних робіт за проведення моніторингу в соціально-економічній сфері.

Слід визнати, що основу організації інфраструктури регіонів все ще складає домінуюча раніше в командно-бюрократичній системі управління раціональна модель господарювання. Для неї, як і раніше, характерні вузька спеціалізація, централізація управління й відсутність конкуренції. Через традиційні умови господарювання регіональні виробничі структури займають монопольне положення на ринку послуг. Особливо це стосується підприємств природних локальних монополій. При цьому географічні межі ринку комунальних послуг визначаються адміністративними межами населених пунктів. Формування конкурентного середовища повинне балансуватись інтересами споживачів і підприємств-монополістів; забезпеченням високої якості комунальних послуг; запобіганням монопольному тиску при наданні послуг; забезпеченням економічної активності інфраструктури в розрізі регіону.

Нерівномірність та наявність диспропорцій в економічному розвитку територій, поглиблення соціальної диференціації населення, стрімкі соціально-економічні трансформації в кризових умовах змушують вчених шукати нові спонукальні мотиви регіонального розвитку, які б відповідали викликам часу, а практиків, управлінців більш активно реагувати на виникаючі проблеми, створювати економічні механізми, здатні розвивати ініціативність і прагнення до довгострокової співпраці.

Перспективним напрямом інтеграційних процесів в регіонах на сьогодні є розвиток регіональних кластерів підприємств. Розвиток регіональних кластерів підприємств та активізація інвестиційної діяльності у своїй єдності мають найбільший потенціал для соціально-економічного розвитку регіонів. Від рівня і характеру включення в інтеграційні процеси різних підсистем регіонів значною мірою залежать масштаби і темпи економічного зростання, ефективність діяльності підприємств, підвищення добробуту населення, залучення в інвестиційно-інноваційний простір, формування прогресивної структури регіональної економіки, зростання зайнятості населення, вектор трансформації системи цінностей, трудових і соціальних правил поведінки.

Інвестиційне забезпечення процесів розвитку регіональних кластерів підприємств є об'єктивним процесом конкретної території, який залежить від низки факторів, умов, які виникають та діють на мікрорівні (підприємства), мезорівні (регіон, міжрегіональна взаємодія в регіонах однієї країни), макрорівні (міжрегіональна зовнішня взаємодія) та охоплює процеси залучення, використання інвестицій й інтегрує складові, що відображають параметри соціально-економічного розвитку регіону.

Детермінуючі проблему інвестиційного забезпечення процесів розвитку регіональних кластерів підприємств фактори стосуються перш за все загального стану економіки країни і регіону; наявності вектору розвитку інституцій, що беруть участь в соціально-економічному розвитку регіону; регіонального інвестиційного клімату, інвестиційного середовища та інвестиційного потенціалу; інвестиційних ризиків; наявності у регіоні конкурентних переваг або об'єктивних можливостей їх формування і розвитку; якості управлінського впливу, що здійснюється на інвестиційну діяльність різними суб'єктами.

Зарубіжний позитивний досвід свідчить, що досягнення, які призводять до інтенсифікації соціально-економічного розвитку регіону зводяться до таких найбільш помітних заходів, на яких варто фокусувати увагу, а саме:

- розвиток інвестиційної діяльності на основі оптимального поєднання ключових інструментів реалізації регіональної стратегії і цільових програм регіонального розвитку;
- забезпечення інституційного просторового середовища для розвитку інтеграційних процесів, бізнес-структур, розвитку інституту державно-приватного партнерства і концентрацію його ресурсів на точках економічного зростання регіону;
- формування заходів комплексного стимулювання інвестиційної діяльності, у тому числі кадрових, фінансових, інфраструктурних, інформаційних та маркетингових;
- зосередження уваги більшою мірою не на покращенні й удосконаленні існуючих конкурентних переваг, а на створенні нових;
- розширення меж просторової організації процесів інвестування за допомогою ініціювання та спільної реалізації міжрегіональних інвестиційних проектів;
- забезпечення єдності дій місцевих органів влади та менеджменту комерційних організацій у розвитку інвестиційної діяльності, збалансування інтересів держави, регіонів, інвесторів на основі синхронізації змін внутрішнього і зовнішнього середовищ інвестиційної діяльності;
- застосування режиму діалогу в комунікаціях щодо активізації інвестиційної діяльності та розвитку інтеграційних процесів [3, с. 22-25; 5, с. 18-21].

Основні вигоди держави та регіону із запровадження заходів активізації інвестиційної діяльності та розвитку інтеграційних процесів полягають у підвищенні рівня продуктивності праці, зростанні доходів бюджетів різних рівнів, зростанні конкурентоспроможності товарів та послуг, зростанні питомої ваги інноваційної продукції [3]. Водночас певні вигоди стосуватимуться інтересів самих інвесторів та полягають у зниженні інвестиційних ризиків, максимізації доходу на вкладений капітал, зниження трансакційних витрат, пов'язаних з розміщенням інвестицій, контролем за їх використанням.

Змістовно виважені та обґрунтовані напрями інвестиційного забезпечення процесів розвитку регіональних кластерів підприємств базуються перш за все на визначенні тих видів діяльності та інституційної організації бізнесу, що реально претендують на фінансове забезпечення, нарощення частки тих інвестицій, що спрямовуються на фінансування розвитку «точок зростання» економіки регіону та тих видів діяльності, що дають значний мультиплікативний ефект, забезпечують ефективне використання людського капіталу регіону, зростання частки прямих іноземних інвестицій в соціально-економічній системі регіону.

Основні вигоди держави та регіону із запровадження заходів з інвестиційного забезпечення процесів розвитку регіональних кластерів підприємств полягають у підвищенні рівня продуктивності праці, зростанні доходів бюджетів різних рівнів, зростанні конкурентоспроможності товарів та послуг, зростанні питомої ваги інноваційної продукції [7, 9]. Водночас певні вигоди стосуватимуться інтересів самих інвесторів та полягають у зниженні інвестиційних ризиків, максимізації й доходу на вкладений капітал, зниження трансакційних витрат, пов'язаних з розміщенням інвестицій, контролем за їх використанням.

Динаміку та інтенсивність регіонального розвитку можна відстежити за показниками, що характеризують регіональні інтеграційні процеси та інвестиційну активність, зокрема питомою вагою окремих параметрів у сумарному валовому національному, регіональному продукті, обмінними між-регіональними операціями, взаємодією просторово відокремлених ринків, співрозмірними з масшта-

бами регіону обсягами інвестицій, структурою інвестицій, кількістю нових перспективних сфер інвестиційної діяльності (регіональні кластери, спеціальні економічні зони, інтегровані структури та ін.), результатами інвестиційної діяльності та ін.

Якщо визначати динаміку економічного розвитку за допомогою основного результативного показника діяльності економіки – валового внутрішнього продукту, то з другого кварталу 2016 року спостерігаються позитивні зміни реального валового внутрішнього продукту, що можна спостерігати на рис. 1.

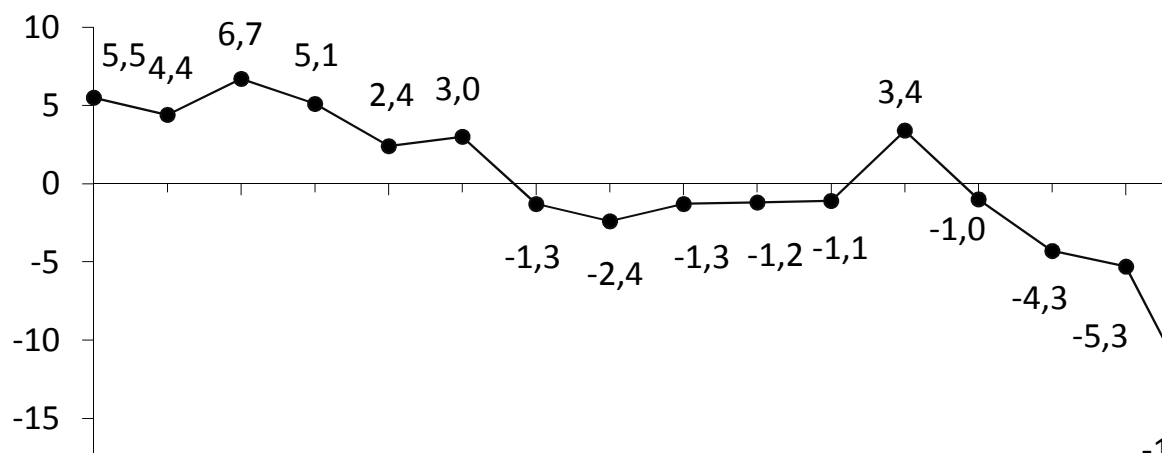

Рис. 1. Зміна реального валового внутрішнього продукту у % до відповідного кварталу попереднього року) [8]

Реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) у II кварталі 2017 р. порівняно з попереднім кварталом (з урахуванням сезонного фактору) збільшився на 0,6 %, а порівняно з II кварталом 2016 р. – на 2,3 %. Проте, навіть позитивні темпи зміни валового внутрішнього продукту ще не означатимуть сприятливих тенденцій в інвестиційному забезпеченні процесів розвитку регіональних кластерів підприємств. Для їхнього розуміння слід розглядати динаміку регіонального економічного розвитку на основі співставлення валового регіонального продукту та капітальних інвестицій (табл. 1).

За даними таблиці 1 можна побачити, що майже за всіма регіонами (навіть до військового конфлікту на Сході України – до 2013 року) питома вага капітальних інвестицій у валовому регіональному продукті зменшувалась. Крім того, надалі відмічаються міжрегіональні відмінності, які є відображенням диференціації між соціально-економічною складовою у регіонах.

У цілому в Україні у 2014 році відбувся спад обсягів капітальних інвестицій, порівняно з попереднім роком на 12,2 %. В окремих регіонах інвестиційні процеси уповільнились більш як удвічі, зокрема, це стосується областей, на території яких проводиться антитерористична операція. У Волинській, Івано-Франківській, Запорізькій, Сумській, Херсонській, Хмельницькій областях показник приросту капітальних інвестицій мав позитивні значення. Однак самі обсяги таких інвестицій та їх питома вага у регіональному валовому продукті залишаються незначними. Рейтинг, здійснений Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій найбільш інвестиційно привабливими регіонами у 2014 р. визначив Львівську, Івано-Франківську, Одеську, Вінницьку області та м. Київ [1, с. 8].

В умовах воєнного конфлікту і дестабілізації суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації в регіонах науковці Національного інституту стратегічних досліджень прогнозують подальше падіння обсягів залучення інвестиційних ресурсів, а від частини іноземних та вітчизняних інвесторів – заморожування інвестиційних проектів або ж їх повної зупинки. Інвестиційні субвенції залишаються механізмом ситуативного управління регіонами, а їх обсяг залежить від суб'єктивних чинників. З року в рік спостерігається концентрація капітальних інвестицій у галузях переробної промисловості і будівництві, а прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з інших країн – у галузях переробної промисловості, фінансовій та страховій діяльності, оптовій та роздрібній торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів. Внаслідок надмірного нарощування інвестиційного потенціалу високозатратних галузей неможливо добитися успіху в економічному розвитку [2, с. 18-20].

Таблиця 1

Динаміка інвестиційної активності за 2010-2014 роки у регіонах України

Показники	Валовий регіональний продукт, млн. грн.					Питома вага капітальних інвестицій у валовому регіональному продукті, %				
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.
Україна	1082569	1302079	1459096	1522657	1419116	16,7	18,5	18,7	16,4	15,5
Вінницька	23589,0	29099,0	33024,0	36191,0	39013,9	15,0	18,5	17,6	16,9	14,5
Волинська	14429,0	17637,0	20005,0	20622,0	20539,5	12,2	17,5	16,3	16,1	16,5
Дніпропетровська	116136,0	140020,0	147970,0	152905,0	142966,2	13,8	14,6	15,2	13,9	14,2
Донецька	128986,0	161021,0	170775,0	164926,0	115778,1	11,6	15,8	18,6	16,9	11,4
Житомирська	18743,0	21928,0	24849,0	25676,0	24674,6	10,7	16,6	11,6	11,7	11,8
Закарпатська	15299,0	18054,0	21404,0	21400,0	20950,6	14,4	11,5	12,8	12,4	12,6
Запорізька	42736,0	49525,0	54828,0	54352,0	53156,3	18,6	16,9	13,1	12,6	13,2
Івано-Франківська	20446,0	26752,0	32286,0	33196,0	30374,3	21,4	13,5	16,0	14,5	22,5
Київська	44953,0	59154,0	69663,0	68931,0	67276,7	25,2	15,9	29,2	30,0	29,2
Кіровоградська	15749,0	20041,0	22056,0	25313,0	24249,9	13,5	29,9	20,7	12,7	12,9
Луганська	45541,0	57202,0	58767,0	55108,0	27333,6	12,4	19,9	14,0	20,6	19,1
Львівська	41655,0	52103,0	61962,0	63329,0	62442,4	21,2	12,2	18,0	15,5	15,3
Миколаївська	24055,0	27633,0	29205,0	32030,0	29948,1	18,4	23,3	16,1	15,6	12,6
Одеська	53878,0	61499,0	64743,0	69760,0	70736,6	18,0	15,6	22,6	17,0	13,2
Полтавська	44291,0	52252,0	56580,0	58464,0	53611,5	14,2	15,2	18,1	16,3	16,5
Рівненська	15882,0	19302,0	21795,0	22004,0	22180,0	12,2	15,0	12,7	12,9	12,6
Сумська	18333,0	22907,0	24933,0	26765,0	25400,0	11,9	13,3	11,5	10,2	11,0
Тернопільська	12726,0	16294,0	17957,0	18085,0	19097,8	16,8	13,2	18,8	16,5	13,6
Харківська	65293,0	76866,0	82223,0	85315,0	84120,6	12,3	15,5	18,0	10,9	9,5
Херсонська	15649,0	18448,0	19357,0	20767,0	19832,5	12,1	17,0	12,6	10,2	11,1
Хмельницька	18096,0	22843,0	26237,0	26426,0	28434,4	16,3	14,6	13,3	13,8	14,3
Черкаська	22354,0	27012,0	31265,0	33087,0	30605,5	12,7	15,5	12,1	10,3	10,7
Чернівецька	9892,0	11969,0	13166,0	13757,0	13289,3	17,3	11,9	16,9	16,4	12,7
Чернігівська	17008,0	21165,0	23934,0	24237,0	23364,5	11,1	15,0	11,4	11,7	11,2
м. Київ	196639,0	223774,0	275685,0	312552,0	315677,5	27,3	11,3	28,9	22,5	21,5

У той же час, як свідчить практика, резерви та можливості капітального інвестування й розвитку внутрішніх інвестиційних процесів в силу зазначених вище обставин мінімізувались або навіть звелись нанівець. У цьому зв'язку важливого значення набуває необхідність зовнішнього інвестування, тобто активізація процесу залучення іноземних інвестицій, без яких важко буде вийти на стабільний економічний рівень розвитку. Інвестиційний клімат держави найбільш наглядно демонструє динаміка іноземних прямих інвестицій як індикатор довіри до країни та її регіонів, наявність гарантій безпеки для інвестора [4]. Щодо структури інвестицій за джерелами фінансування, то більшість надходжень підприємства отримали від власних коштів (табл. 2).

За даними Державного комітету статистики України, інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. На підприємствах промисловості зосереджено 31,5 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, в установах фінансової та страхової діяльності – 25,9 %. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає більше 83 % загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 12274,1 млн. дол. США, Німеччина – 5489,0 млн. дол. США, Нідерланди – 5108,0 млн. дол. США, Російська Федерація – 2685,6 млн. дол. США, Австрія – 2354,3 млн. дол. США, Велика Британія – 1953,9 млн. дол. США, Віргінські Острови (Брит.) – 1872,6 млн. дол. США, Франція – 1539,2 млн. дол. США, Швейцарія – 1371,2 млн. дол. США та Італія – 966,6 млн. дол. США [8].

Серед регіонів України лідерську позицію із значним відривом від решти регіонів традиційно займає м. Київ. Внаслідок більш розвиненої інфраструктури, наявності виробничо-ресурсної бази, співпраці місцевих органів влади з іноземними партнерами, участі в реалізації і розробці інвестиційних

проектів основними реципієнтами іноземного капіталу є такі області, як Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Київська, Одеська. До десяти областей: Дніпропетровської, Донецької, Харківської, Київської, Луганської, Львівської, Одеської, Запорізької, Полтавської, Івано-Франківської та до м. Київ надійшло найбільше всього інвестицій – 93,7 % всіх залучених прямих іноземних інвестицій. Обсяги прямих іноземних інвестицій у більшій половині регіонів складають менше 1% від загального обсягу інвестування в усі регіони. Тернопільська та Чернівецька області є зовсім непривабливими з точки зору інвестиційної активності [8]. Диспропорції регіональної інвестиційної активності, які постійно тільки загострюються, негативно впливають на рівномірний соціально-економічний розвиток регіонів, посилюють подальше збільшення розриву у їх розвитку, міжгалузеве виробництво та створення передумов формування ефективних інтеграційних взаємозв'язків. Звісно, таке спрямування прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку.

Таблиця 2

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010-2016 роки, млн. грн. [8]

Джерела інвестицій	Рік						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Усього	180575,5	241286	273256	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1
у т.ч. за рахунок							
коштів державного бюджету	10223,3	17376,7	16288,3	6174,9	2738,7	6919,5	9264,1
коштів місцевих бюджетів	5730,8	7746,9	8555,7	6796,8	5918,2	14260	26817,1
власних коштів підприємств та організацій	111371	147569,6	171176,6	165786,7	154629,5	184351,3	248769,4
кредитів банків та інших позик	22888,1	36651,9	39724,7	34734,7	21739,3	20740,1	27106
коштів іноземних інвесторів	3723,9	5038,9	4904,3	4271,3	5639,8	8185,4	9831,4
коштів населення на будівництво житла	18885,9	17589,2	22575,5	24072,3	22064,2	31985,4	29932,6
інших джерел фінансування	7752,5	9312,8	10030,9	8036,7	6690,2	6674,7	7495,5

Таким чином, інтеграційні взаємозв'язки мають значний вплив на процес залучення іноземного капіталу в економіку країни та забезпечення інвестиційної привабливості регіонів. Наявність перспектив із Європейським Союзом надає унікальні можливості щодо поліпшення інвестиційного забезпечення процесів розвитку регіональних кластерів підприємств за рахунок значного інвестиційного потенціалу. Зокрема, регіони України є потенційно містким ринком в Європі; мають багатий природно-ресурсний, науково-дослідний, сільськогосподарський потенціал, а також відносно дешеву кваліфіковану робочу силу тощо.

У контексті таких тенденцій, зрозуміло, постає необхідність ставлення та досягнення економічних цілей, що стимулюватимуть притоки фінансових ресурсів, інвестицій у найбільш динамічні регіони, які здатні максимально прискорити зростання національної економіки. Необхідне вдосконалення практики територіального планування і програмування, розробка державних цільових програм розвитку окремих регіонів і територій, зокрема середньо- і довгострокового територіального планування, що стане важливим чинником підвищення ролі місцевих бюджетів як структурного елементу в системі такого планування; формування нової системи управління державним сектором із чітким визначенням ролі і місця місцевих органів влади в управлінні державною власністю [6].

Процеси інвестиційного забезпечення розвитку регіональних кластерів підприємств можуть бути не тільки стихійними, коли їх формування відбувається на рівні більшою мірою господарської взаємодії розташованих поруч територій, а й керованими, коли такі процеси виявляються настільки ефективними та помітними, що стають предметом уваги державних владних структур, які прагнуть надати таким зв'язкам регульованого та чітко спрямованого характеру [1, с. 33-34]. При цьому варто вра

ховувати, що і стихійні, і керовані інтеграційні процеси передбачають виключно добровільну згоду їх формування, виконання, координації у сфері дотримання параметрів взаємної зацікавленості.

Інтенсивність формування та розвитку регіональних кластерів підприємств забезпечується в результаті початкового існування об'єктивного середовища (умов) такого формування та факторів, які відображають реальне бажання та можливість у майбутніх учасників співпрацювати задля отримання позитивних результатів. Водночас, стратегічні документи регіонального розвитку повинні містити чіткі розділи, що характеризують міжрегіональну взаємодію, напрями та механізм такого співробітництва.

Висновки. Зазначені особливості інвестиційного забезпечення процесів розвитку регіональних кластерів підприємств свідчать про беззаперечну можливість отримання синергетичного ефекту для соціально-економічного розвитку кожного окремого регіону в результаті ефективного формування такого взаємозв'язку.

Для вирішення проблеми інвестиційного забезпечення процесів розвитку регіональних кластерів підприємств необхідно у структурі інвестицій збільшити частку тих джерел, залучення яких забезпечить максимальну рентабельність інвестиційної діяльності, створювати умови для сприятливого інвестиційного клімату для вітчизняних та закордонних інвесторів, активізувати залучення прямих іноземних інвестицій через державно-приватне стратегічне партнерство.

Список використаної літератури

1. Багаева А. В. Региональные интеграционные процессы. *Обозреватель*. 2013. № 9 (284). С. 31–38.
2. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ. К.: НІСД, 2015. 92 с.
3. Заблодська І. В., Ахромкін Є. М. Інфраструктурне забезпечення активізації міжрегіонального співробітництва в Україні: стан та задуми. *Прометей*. 2013. № 1. С. 22–25.
4. Карлова О. А., Пархоменко Н. М. Регіональні інтеграційні процеси: інвестиційний аспект. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*, 2016. Вип. 3 (7). С. 20–31.
5. Біла С. О., Бабець І. Г., Валушко І. В., Жаліло Я. А. [та ін.] Міжрегіональне співробітництво у системі нової регіональної політики України / за ред. Я. А. Жаліло. К.: НІСД, 2011. 32 с.
6. Регіоналізм в Україні: реальність і перспективи. URL: http://gazeta.dt.ua/POLITICS/regionalizm_v_ukrayini_realnist_i_perspektivi.html
7. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів / Ін-т екон. дослідж. та політ. консультацій, 2014. URL: http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting_investiciynoyi_privablivosti_regioniv_2014_1.pdf
8. Статистичні дані Держстату України. К.: Держ. служба статистики України, 2017. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Сторонянська І. Міжрегіональні інтеграційні процеси в Україні: тенденції та перспективи розвитку: [монографія]. Львів: ІРД НАН України, 2009. 392с.

References

1. Bahaeva, A. V. (2013) Rehyonalnye yntehratsyonnye protsessy. *Obozrevatel*. № 9 (284). S. 31–38.
2. Ekonomika rehioniv u 2015 rotsi: novi realii i mozhlyvosti v umovakh zapochatkovanykh reform (2015). K.: NISD, 92 s.
3. Zablodska, I. V., Akhromkin, Ye. M. (2013) Infrastrukturne zabezpechennia aktyvizatsii mizhrehionalnoho spivrobitnytstva v Ukraini: stan ta zadumy. *Prometei*. № 1. S. 22–25.
4. Karlova, O. A., Parkhomenko, N. M. (2016) Rehionalni intehratsiini protsesy: investytsiyni aspekt. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*. Vyp. 3 (7). S. 20–31.
5. Bila, S. O., Babets, I. H., Valiushko, I. V., Zhalilo, Ya. A. [ta in.] (2011) Mizhrehionalne spivrobitnytstvo u systemi novoi rehionalnoi polityky Ukrainy / za red. Ya. A. Zhalila. K.: NISD. 32 s.
6. Rehionalizm v Ukraini: realnist i perspektyvy. URL: [http://gazeta.dt.ua/POLITICS/regionalizm_v_ukrayini_realnist_i_perspektyvy.html](http://gazeta.dt.ua/POLITICS/regionalizm_v_ukrayini_realnist_i_perspektivi.html)
7. Reitynh investytsiynoi pryvablivosti rehioniv / In-t ekon. doslidz. ta polit. konsultatsii, 2014. URL: http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting_investiciynoyi_privablivosti_regioniv_2014_1.pdf
8. Statystychni dani Derzhstatu Ukrainy (2017). K.: Derzh. sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Storonianska, I. (2009) Mizhrehionalni intehratsiini protsesy v Ukraini: tendentsii ta perspektyvy rozvytku: [monohrafiia]. Lviv: IRD NAN Ukrainy. 392 s.

O. A. Karlova

INVESTMENT SUPPORT OF PROCESSES FOR THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES' REGIONAL CLUSTERS

The search of investment sources for the development of enterprises' regional clusters, because of their limited internal capacities, is actual. These issues of investment support of processes for the development of enterprises' regional clusters as an important factor for long-term regional development remain insufficiently developed and require further study and scientific justification.

The issue of mutual influence of investment support and processes of the development of enterprises' regional clusters in the conditions of regions recession development is investigated. It is specified that regional economic complex is an important link in labour territorial division. It is determined that economy growth, population well-being and population employment depend on the level and the nature of inclusion in integration processes of various regional clusters of enterprises. The disproportions of regional investment activity, which negatively affect the even social and economic development of regions, have been identified. Satisfactory results to determine the impact on the process of attracting foreign capital to the economy of the country and to ensure the investment attractiveness of regional clusters of enterprises are obtained. It is shown that in order to solve the problem of investment support for the development of enterprises' regional clusters it is necessary to increase the share of those sources in the investment structure that will ensure maximum profitability of investment activity, create conditions for a favourable investment climate for domestic and foreign investors, activate foreign direct investment through public strategic partnership.

Keywords: *investment support, region, cluster, enterprises' regional cluster, integration processes, socio-economic development, interregional relations, competitiveness.*